

Men detta hindrar icke, att tadlet nu kan ega sin goda grund.

Och så synes det i sjelfva verket vara. Den trafikerande tvingas att kreditera ut sina varor, emedan han eljest skulle sakna afsättning. Lättheten att få kredit uppdrifver lyxen och framkallar ett lefnadssätt öfver tillgångarne. Fleråriga skulder på bok äro öfverallt vanliga. De aflösas af skuldsedlar, hvilkas belopp åter inestår i årtal, tills gäldenären antingen genom döden eller en konkurs befrias från krafvet. Trafikanten måste derunder anstränga sin egen kredit och fordra uppskof eller kanske minska sin förtjenst genom räntebetalningar. Är han handlande, tvingas han att af utländningen mottaga hvilken vara och till hvilket pris som helst. Är han manufakturidkare, så saknar han kapital och kan aldrig förkofra, om ens uppehålla sin rörelse. Sådant är förhållandet äfven inom Finland. Men ännu förderfligare är detta kreditsystem i de länder, i hvilka minuthandlaren får sin vara af den inhemske grosshandlaren, och der båda mottaga manufakturers alster. Oredan blir här desto större, genom ju flere händer samma vara går. Och grunden till densamma, påstår man nu, är handelsböckers beviskraft, förutan hvilken ingen skulle lemna och ingen kunna begära en så beskaffad kredit, om icke i följd af enskilda förbindelser.

Men skulle då all kredit upphöra? Nej tvärtom beror den utländska industriens närvarande höga ståndpunkt på ett väl ordnad kreditväsende. Såsom för ett sådant väsendtligt anser man, att skuldsedlar böra träda i stället för kredit å bok, men skuldsedlar ställda på viss tid och ordres, som kunna transporteras manemellan och således gälla såsom mynt. D. ä. man påstår, att just det, hvad man hos oss kallar utfärdande af »gäldstugusedlar, utgör det enda rätta sättet att bibehålla en utvidgad kredit. Saken synes också tala för sig sjelf. Endast den, som eger godt förtroende, kan betala med papper, hvilka skola mottagas för valuta af en mängd personer, och den minsta oordning i dessas honorerande skulle förstöra detta förtroende. Inga papper ställda på alltför lång tid skulle af de trafikerande mottagas, emedan de då blifva osäkra. Rättigheten att utkreditera å bok kunde icke betalas någon, men anteckningen i densamma gäfvade ingen säkerhet, då icke trafikanten mera egde någon rättighet att sanna den med ed och göra unnantag från domarareglornas: »med ed skall man svara och icke klaga, och ingen må svärja sig penning till.»

133 »OM DET THEOLOGISKA STUDIET.»

Litteraturblad till Saima 15.VIII 1844

Under denna titel finna vi i Upsala Intelligensbladet en artikel, som hör till det bästa af, hvad i detta med så varm ifver och så god insigt i dagens behof uppträdande blad förekommer. Artikeln omfattar förnämligast en framställning af innehållet uti en i Danmark utkommen skrift af R. G. Hansen, »Protestantismens krav till det theologiske Studium.» Att döma af denna framställning visar sig Hansens arbete vara synnerligen utmärkt både af djup sakkännedom och stor frimodighet. Hans uppträdande på samma gång, man i Sverige börjat fästa uppmärksamheten på den nuvarande prestbildningens otillräcklighet kan i sanning anses för ett tidens tecken, äfvensom det erbjuder ett icke ringa intresse att se, huru den litterära bildningens och undervisningsverkens tillstånd öfverhufvud i närvarande stund väckt så lifliga omsorger uti hel den Skandinaviska norden. Ty äfven i Norrige

uppträdde för icke lång tid tillbaka en af landets utmärktaste skriftställare mot sina landsmäns blott på det materiela riktade håg, och spridda företeelser visa, att hans uppträdande icke varit overksam, med huru mycken harm det än till en början af nationalfåfängan mottogs. Utan farhåga för misstag kan man antaga, att det är ett liknande utvecklingsstadium, framkalladt af den gemensamma Germaniska bildningen, som i Finland röjt sig uti den ännu icke afslutade skolreformen och, såsom man väl bör kunna hoppas, uti det höjda deltagandet för den allmänna undervisningen och nationalbildningen 10 öfverhufvud. Så mycket mera maktpåliggande är det i vår tanke, att man äfven härifrån blickar öfver till den andliga rörelse, som föregår i de Skandinaviska länderna, och som omfattar mensklighetens dyrbaraste intresse, den allmänna bildningen.

Synnerligen ger sig denna rörelse tillkänna uti likartade fenomen inom kyrkans gebit, och det är derföre icke mindre lärorikt att tillse, hvar man i öfriga protestantiska länder söker orsaken till desamma. Att det theologiska studium äfven i detta land tarfvar serdeles omsorg, lär ingen vilja neka, och detta vitsordas äfven af de steg för en reform häruti, den theologiska fakulteten och styrelsen vid landets Universitet i 20 sednaste tider lärt tagit. Det kan visserligen anses berömligt, att man här handlar, under det saken på andra sidan Östersjön ännu blott afhandlas. Men den allmänna diskussionen i dessa frågor är icke mindre vigtig, och vi taga oss friheten uppmåna dem, hvilka synnerligen gerna tala om diskussioner, att på detta fält ådagalägga sin goda ifver.

Intelligensbladet återgifver Hansens framställning som följer:

»När det vetenskapliga intresset begynner rätt kraftigt att röra sig inom en stat, när det nedstiger från katedern till auditoriets bänkar och från att vara några enskildes uteslutande egendom blir lefvande 30 och lifvande hos många, då vänder sig äfven den allmänna uppmärksamheten på de institutioner, genom hvilka detta lif skall utveckla sig. Detta är för närvarande i Danmark fallet, och isynnerhet visar det sig i afseende på det theologiska embetsstudiet: man yrkar högt på afhjelpandet af dess brister. Alla äro ense derom, att man icke bör stadna vid halfta åtgärder, att reorganisationen bör vara radikal, börja från roten, från sjelfva studiet, att denna praktiska fråga måste bedömas från det rent vetenskapliga intressets ståndpunkt. Det som först och naturligast erbjuder sig är, att skärpa den theologiska examen, likväl icke endast genom en kvantitativ tillökning i kunskapsmassan, utan äfven och förnämligast genom att göra studiet 40 mera omfattande och derigenom göra den studerande mera skicklig och utbildad för sin bestämelse. Det är således af största vikt, att man lägger det theologiska studiets eget väsende till grund för denna frågas besvarande samt tillser, hvilka brister finnas i dess närvarande inrättning 'i förhållande till vår tids fordringar,' och hvilka förbättringar äro nödvändiga, för att den studerande skall kunna motsvara, 'hvad nutidens vetenskap kräfr af en bildad teolog och prest.' Att detta kraf icke är det, hvilket Schelling åsyftar, då han säger: Die Prediger sollten wirklich zu verschiedenen Zeiten Landwirthe, Ärzte und was nicht alles seyn, und nicht allein die Kuhpocken von der Kanzel empfehlen, sondern auch die beste Art Kartoffeln zu erziehen 50 lehren – torde svårligen behöfva erinras; men hvari det egentligen består har äfven Schelling uttalat i dessa få ord: Das Wesentliche im Studium der Theologie ist die Verbindung der spekulativen und historischen Konstruktion des Kristenthums und seiner vornehms-

ten Lehren. Att närmare utreda och bestämma detta kraf och de fordringar, som deraf följa, är den uppgift Förf. företagit sig att lösa.

Förf. börjar med att betrakta det theologiska studiet i dess förhållande till staten och kyrkan. Utan att inlåta sig i den frågan, huruvida statskyrkans band bör brytas eller upprätthållas, huruvida det är en konsekvens af kyrkans princip eller en lemning af katolicismens auktoritetsväsende, stadnar Förf. vid det blotta faktum, att detta band ännu består, och yrkar derföre med rätta, att sålänge staten fordrar en statskyrka, så måste den ock vårda dess bestånd genom att garantera densamma krafter – hvilka trogna emot kyrkans princip träda i dess tjenst. Staten måste således icke blott fordra en pröfning af deras värdighet utan äfven upprätthålla ett studium, hvarigenom detta mål allena kan uppnås. Den bestående statskyrkan skall alltså gifva det theologiska studiet dess rigtning, och en bestämd hänsigt till kyrkan måste i detta afseende göra sig gällande. Men deraf följer likväl icke, att staten skall 'stereotypera kyrkan; den erkänner naturligtvis såsom statskyrka den, som uppbäres af samma idé och hvilar på samma verldsåskådning, som staten sjelf – och i det den sjelf utvecklar sig, så måste den äfven derföre fordra enahanda framåtskridande i det kyrkliga lifvet. Hvad åter kyrkan sjelf beträffar, så har den redan dermed, att den konstituerar sig såsom faktiskt bestående statskyrka, och detta just i det den antager och grundar sin existens på bestämda dogmer, hvilka äro framgångna ur en religiös, vetenskaplig dialektik, erkännt *Utvecklingens* princip. Läger man härtill, att kyrkan är *protestantisk*, att den icke svärfvar i abstrakt oafhängighet öfver folket, utan har sin rot uti detsamma sjelft, åsyftar att inbringa de kyrkliga dogmerna under trons form i menighetens bröst – och derjemte betänker, huru starkt det individuella lifvet gör sig gällande inom trons verld, så skall det tvifvelsutan blifva klart, att det närvarande folkmedvetandets rörelser äfven måste afspegla sig inom kyrkan, att kyrkan, för att kunna försona sin lära med det allmänna folkmedvetandet, genom hvilket den ju städse skall mediera sig, måste skrida framåt i jemnbredd med detsamma. Hvarje haltfull princip bär ju också uti sig elementerna till en progressiv utveckling, och först då när den princip, hvarpå kyrkan hvilar, har utspelt sin verldshistoriska rol, blir äfven den form, hvari den utpräglat sig, förstenad och vill upplösa sig, för att gifva plats åt en annan. Kyrkan måste derföre beständigt stå i beröring med folklifvets nya, vexlande rörelser, och detta skall just ske genom de friska och unga krafter, hvarmed den efterhand förnyas och fortdrives framåt.»

10

20

30

40

134 SMICKER EN GROS.

Saima n:o 34 22. VIII 1844

Smicker är, som hvarje man och qvinna erfarit, en söt vara. Den matas in vid en tète à tète och vid enskilda uppvaktningar, och den sockersötaste mun, icke större än en lakes, visar sig i dess förtärande glupskare än den förfärliga hajens. Ännu aldrig har det lyckats underskrifven komma öfver en bit deraf, som icke kunnat sväljas. På tēvisiter och stora courer rökes dermed. Den söta doften kittlar då alla näsor, de Romerska och de trubbiga, de Grekiska och de hvassa, och huru ofta jag än stått med ett prosit färdigt på tungan, har jag ännu

50